

ออกคำสั่งลงโทษใหม่ตามมติ ป.ป.ช. โดยไม่ยกเลิกคำสั่งเดิม ... เป็นการลงโทษซ้ำหรือไม่ ?

โดย นายปกครอง

“บุคคลไม่อาจถูกลงโทษหลายครั้ง สำหรับการกระทำความผิดครั้งเดียว” ถือเป็นหลักกฎหมายทั่วไป ที่ห้ามมิให้ลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่งมากกว่าหนึ่งครั้งสำหรับความผิดที่บุคคลนั้นได้กระทำเพียงครั้งเดียว ไม่ว่าจะเป็ความผิดและโทษทางอาญา ความผิดและโทษทางปกครอง หรือความผิดและโทษทางวินัยก็ตาม

มีประเด็นน่าสนใจชวนคิดว่า กรณีที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน ได้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กำนัน โดยตัดเงินค่าตอบแทนไปแล้ว แต่ต่อมาได้มีคำสั่งลงโทษใหม่เป็นไล่ออกจากราชการ (ตามมติชี้มูลของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.)) โดยที่ไม่ได้เพิกถอนคำสั่งลงโทษตัดเงินค่าตอบแทนเดิมเสียก่อน ... เช่นนี้ จะถือเป็นการลงโทษบุคคลมากกว่าหนึ่งครั้งสำหรับการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว หรือเป็นการลงโทษซ้ำหรือไม่ ?

ประเด็นนี้ ศาลปกครองสูงสุด โดยที่ประชุมใหญ่ฯ ได้วินิจฉัยไว้อย่างน่าสนใจถึงหลักการข้างต้น นอกจากนี้ ยังได้พิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการออกคำสั่งลงโทษกรณีดังกล่าวด้วย มาติดตามกันเลยครับ ...

มูลเหตุของข้อพิพาทเกิดจาก ... กำนันชัยถูกร้องเรียนกล่าวหาว่า ร่วมกันกับพวกทุจริตปลอมเอกสารเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดินหรือทรัพย์สิน เพื่อให้ได้รับเงินค่าเวนคืน หรือค่ารื้อถอนหรือค่าขนย้าย ในพื้นที่โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำมาเป็นประโยชน์ส่วนตัวโดยมิชอบ ซึ่งต่อมาผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย และมีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง โดยตัดเงินค่าตอบแทน ร้อยละ ๕ เป็นเวลา ๑ เดือน ซึ่งกำนันชัยก็ยอมรับแต่โดยดี โดยไม่ได้ร้องทุกข์คำสั่งดังกล่าว

๒ ปี ต่อมา ทางจังหวัดได้รับหนังสือแจ้งมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่า กำนันชัยกับพวกกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ฐานจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง และฐานรายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรงตามมาตรา ๘๒ วรรคสาม มาตรา ๘๕ วรรคสอง และมาตรา ๘๐ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบกับมาตรา ๖๑ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๙ และมาตรา ๘๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ (ใช้บังคับขณะนั้น) เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนพิจารณาโทษต่อไป

ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงมีคำสั่งไล่อำนันชัยออกจากราชการตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ข้างต้น กำนันชัยได้ยื่นคำร้องทุกข์ต่อกระทรวงมหาดไทย โดยต่อมากระทรวงมหาดไทยมีคำวินิจฉัยให้ยกคำร้องทุกข์ และเห็นว่าคำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการยังไม่ถูกต้อง เนื่องจาก

การดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นเรื่องที่มีมูลกรณีเดียวกันกับที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งตัดเงินค่าตอบแทนของกำนันชัช จึงถือว่าการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นการสอบสวนใหม่หรือเป็นการสอบสวนเพิ่มเติม และการลงโทษใหม่ตามฐานความผิดของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นลักษณะของการเพิ่มโทษตามมาตรา ๑๐๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฯ ซึ่งมีผลให้โทษเดิมยกเลิกไป จึงให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแก้ไขคำสั่งลงโทษเป็นคำสั่งเพิ่มโทษแทน จากนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้ยกเลิกคำสั่งที่ไล่กำนันชัชออกจากราชการ และในวันเดียวกันก็ได้มีคำสั่งเพิ่มโทษ (ตามความเห็นกระทรวงมหาดไทย) จากตัดเงินค่าตอบแทน ร้อยละ ๕ เป็นเวลา ๑ เดือน เป็นไล่ออกจากราชการ โดยมีได้ยกเลิกคำสั่งที่ลงโทษตัดเงินค่าตอบแทนแต่อย่างใด

กำนันชัชเห็นว่า เมื่อตนได้รับโทษตัดเงินค่าตอบแทน ถือว่ากระบวนการสอบสวนและลงโทษได้ยุติแล้ว คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจนำเรื่องมาพิจารณาใหม่ได้อีก และการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งลงโทษไล่ตนออกจากราชการโดยมิได้ยกเลิกคำสั่งที่ลงโทษตัดเงินค่าตอบแทนดังกล่าว เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งคำสั่งที่เพิ่มโทษก็ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน จึงยื่นฟ้องจังหวัด (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑) และกระทรวงมหาดไทย (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒) ต่อศาลปกครองเพื่อขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่เพิ่มโทษตนเป็นไล่ออกจากราชการ และให้คืนเงินค่าตอบแทนที่ถูกตัดไป รวมทั้งให้จังหวัดชดเชยค่าเสียหาย เดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท เป็นเวลา ๓ ปี ตามอายุราชการที่เหลืออยู่

คดีนี้ ศาลปกครองสูงสุด โดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด เห็นว่าการจะพิจารณาว่าผู้ฟ้องคดีสมควรได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือไม่ และเป็นเงินจำนวนเท่าใด จำต้องพิจารณาก่อนว่า คำสั่งเพิ่มโทษที่พิพาทชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ? และถือเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีหรือไม่ อย่างไร ?

ปัญหาประการแรก คือ **ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.** ในการไต่สวนและชี้มูลความผิดทางวินัยของผู้ฟ้องคดีซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มีผลใช้บังคับ สามารถกระทำได้หรือไม่ ?

ศาลเห็นว่า แม้การกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดวินัยจะเกิดขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ก่อนที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มีผลใช้บังคับ (ตั้งแต่วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๒) แต่โดยที่บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และการมีมติชี้มูลความผิดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดองค์กร อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์และวิธีการไต่สวนแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อตรวจสอบการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วส่งเรื่องให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการทางวินัยและทางอาญาต่อไป จึงมีลักษณะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ และมีผลใช้บังคับแก่กรณีที่กล่าวหา ร้องเรียนว่าผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในขณะนั้นกระทำความผิดวินัย คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงมีอำนาจไต่สวนและชี้มูลความผิดทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ ได้

ปัญหาประการที่สอง คือ การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งเพิ่มโทษจากตัดเงินค่าตอบแทนร้อยละ ๕ เป็นเวลา ๑ เดือน เป็นได้ ออกจากราชการ ถือเป็น การลงโทษผู้ฟ้องคดีซ้ำอีกครั้งหนึ่งสำหรับการกระทำผิดวินัยเรื่องเดียวกันกับที่เคยถูกลงโทษมาแล้ว อันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายทั่วไป และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ?

ศาลได้วินิจฉัยเกี่ยวกับหลัก “บุคคลไม่อาจถูกลงโทษหลายครั้งสำหรับการกระทำผิดครั้งเดียว” อันเป็นหลักกฎหมายทั่วไป ที่ห้ามมิให้ลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่งมากกว่าหนึ่งครั้งสำหรับความผิดที่บุคคลนั้นได้กระทำเพียงครั้งเดียว ไม่ว่าจะเป็นความผิดและโทษทางอาญา ความผิดและโทษทางปกครอง หรือความผิดและโทษทางวินัยก็ตาม การลงโทษบุคคลมากกว่าหนึ่งครั้งสำหรับการกระทำผิดที่บุคคลนั้นได้กระทำเพียงครั้งเดียว ถือเป็น การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายเกินความจำเป็นแก่การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะที่กฎหมายฉบับที่ให้อำนาจจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ๆ มุ่งหมายจะให้ความคุ้มครอง อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ

ฉะนั้น การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งเพิ่มโทษผู้ฟ้องคดี ซึ่งเป็นการสั่งลงโทษใหม่ ตามมติคณะกรรมการ ป.ป.ช. หาใช่เป็นการสั่งเปลี่ยนแปลงโทษ (ชั้นการทบทวนของผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอำนาจสูงกว่า) ตามมาตรา ๑๐๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฯ ที่ทำให้คำสั่งที่ลงโทษตัดเงินค่าตอบแทนผู้ฟ้องคดีเป็นอันยกเลิกไปโดยผลของกฎหมายแต่อย่างใด (ปัจจุบันการทบทวนของผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจสูงกว่าเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๐๕) เมื่อยังมีได้มีการเพิกถอนคำสั่งที่ลงโทษตัดเงินค่าตอบแทนผู้ฟ้องคดี คำสั่งดังกล่าวจึงยังมีผลบังคับอยู่

ดังนั้น การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งเพิ่มโทษเป็นได้ ออกจากราชการ (ตามมติชี้มูลของคณะกรรมการ ป.ป.ช.) โดยยังมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งตัดเงินค่าตอบแทนเสียก่อน จึงทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับโทษสองครั้งสำหรับการกระทำผิดเพียงครั้งเดียว กล่าวคือ โทษตัดเงินค่าตอบแทนหนึ่งครั้ง และโทษได้ ออกจากตำแหน่งอีกหนึ่งครั้ง อันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายที่ว่าบุคคลไม่อาจถูกลงโทษซ้ำสำหรับการกระทำผิดเพียงครั้งเดียว

อย่างไรก็ตาม ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยดำเนินการเพิกถอนคำสั่งที่ลงโทษตัดเงินค่าตอบแทนผู้ฟ้องคดี โดยให้มีผลย้อนหลังไปถึงวันออกคำสั่งดังกล่าว ตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง โดยเจ้าหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ เสียก่อน ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ย่อมถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย สำหรับการกระทำผิดในกรณีเรื่องเดียวกันนี้มาก่อน

เมื่อคดีนี้ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งเพิ่มโทษผู้ฟ้องคดีเป็นได้ ออกจากราชการ โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีต้องออกจากราชการตามคำสั่งที่ลงโทษได้ ออกจากราชการ โดยยังมีได้ดำเนินการเพิกถอนคำสั่งที่ลงโทษตัดเงินค่าตอบแทน จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายทั่วไปและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อน

หรือเสียหายจากการไม่ได้รับคำตอบแทนตามสิทธิที่พึงได้รับ อันเป็นการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ฟ้องคดี

ปัญหาประการสุดท้าย คือ **กระทรวงมหาดไทยต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดีหรือไม่ เพียงใด?**

ศาลได้พิจารณาองค์ประกอบของการกระทำละเมิดตามบทบัญญัติมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมี ๓ ประการ คือ (๑) *กระทำผิดโดยฝ่าฝืนกฎหมาย* (๒) *การกระทำความคิดในประการแรกก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น* (๓) *มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำความคิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น* ดังนั้น บุคคลจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้อื่นตามความมาตรานี้ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย

ฉะนั้น การที่จะให้บุคคลผู้ที่ไม่ได้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้อื่น โดยที่ตนเองไม่ได้กระทำความผิด ย่อมไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องความรับผิดชอบทางละเมิด อันเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่ศาลปกครองอาัยกชั้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ตามข้อ ๕๒ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

เมื่อได้วินิจฉัยไว้ข้างต้นแล้วว่า การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งเพิ่มโทษผู้ฟ้องคดีเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายทั่วไปและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และเป็นกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ฟ้องคดี ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดของผู้ว่าราชการจังหวัดจึงต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี ตามนัยมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบกับมาตรา ๕๔ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

ส่วนกรณีที่กระทรวงมหาดไทยจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีเพียงใด นั้น ศาลได้วินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามมาตรา ๔๓๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อความไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวอาจแก้ไขได้โดยการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการเพิกถอนคำสั่งที่ลงโทษตัดเงินค่าตอบแทนผู้ฟ้องคดีให้มีผลย้อนหลังไปถึงวันออกคำสั่งดังกล่าว ตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการแล้ว ย่อมถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยสำหรับการกระทำความผิดในกรณีเรื่องเดียวกันนี้มาก่อน ประกอบกับผู้ฟ้องคดีมิได้โต้แย้งหรือยกข้อต่อสู้ว่า ตนเองไม่ได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามข้อกล่าวหา จึงรับฟังได้ว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามข้อกล่าวหาจริง ซึ่งมีโทษทางวินัย ๒ สถาน คือ ปลดออกหรือไล่ออก ผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีสิทธิได้รับคำตอบแทนในตำแหน่งกำนันตามคำขอ ดังนั้น ความเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีได้รับก็คือ เงินค่าตอบแทนที่ผู้ฟ้องคดีถูกลงโทษตัดไว้ จำนวน ๕๐๐ บาท (๑ เดือน)

ศาลปกครองสูงสุดพิพากษา แก่คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น เป็นให้จังหวัด ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดีเป็นเงิน ๕๐๐ บาท ให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษา กับให้คืนค่าธรรมเนียมศาลในศาลปกครองชั้นต้นตามส่วนแห่งการชนะคดี ให้แก่ผู้ฟ้องคดี (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. ๓๓/๒๕๖๘ (ประชุมใหญ่))

จากคดีดังกล่าว สรุปได้ว่า ... กรณีที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้ดำเนินการสอบสวนทางวินัยและพิจารณามีคำสั่งลงโทษทางวินัย แก่ผู้ถูกกล่าวหาไปแล้ว หากมีคำสั่งลงโทษทางวินัยใหม่ตามมติการชี้มูลของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องดำเนินการเพิกถอนคำสั่งลงโทษทางวินัยเดิมเสียก่อน มิเช่นนั้นจะเป็นผลให้ข้าราชการผู้นั้น ได้รับโทษสองครั้งสำหรับการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว อันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วย หลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า บุคคลไม่อาจถูกลงโทษซ้ำสำหรับการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว และถือเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้งหรือ โดยปริยาย เกินความจำเป็น แก่การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะที่กฎหมายฉบับที่ให้อำนาจจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ๆ มุ่งหมายจะให้ความคุ้มครอง อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ และยังถือเป็นการกระทำละเมิด ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกลงโทษด้วย

(ปรึกษาคดีปกครองได้ที่สายด่วนศาลปกครอง ๑๓๕๕)
